

Srđan VUKADINOVIĆ*

DIGITALNA KULTURA I VISOKOŠKOLSKO OBRAZOVANJE

Sažetak: Kultura je u najširem smislu način života i stil života. Način života poseban refleks ima u obrazovanju i kroz obrazovanje. Od kulturološkog koda u sferi obrazovanja zavisi komunikacija i harmonizacija visokoškolskog sistema u širim okvirima. S obzirom na to da kultura određuje ljudski život, kako ljudi misle, kako žive i kako se ponašaju, u potpunosti determiniše i sistem obrazovanja i visokoškolskog sistema.

Savremeni svijet karakteriše proces kontinuiranog intenzivnog mijenjanja. Jedan od produkata globalizacijskog društva je i stvaranje novih tehnoloških postignuća i napretka kome je potrebno prilagođavati se. Tehnološkim datostima koje diktira društveni razvoj i napredak treba ići u susret i prilagođavati im se. Nikako suprotstavljati. U tom kodu leži i budućnost visokoškolskog sistema u svakoj zemlji. Iako je visoko školstvo uvijek imalo međunarodnu dimenziju zahvaljujući studentima, profesorima, projektima i konferencijama koji dolaze iz inostranstva i organizuju se tamo, sa digitalnom kulturom se javljaju potpuno nove mogućnosti. Kroz digitalnu kulturu oličenu u internetu i mnogim društvenim mrežama, stvara se mogućnost za osnivanje i zaživljavanje „elektronskih univerziteta”, čime visokoškolsko obrazovanje i sticanje znanja i diploma postaju dostupni sve većem broju zainteresovanih.

Pri tome, u preduzimanju koraka ka tranziciji u „elektronski univerzitet”, tradicionalni univerziteti ne smiju zanemariti obrazovanje koje se zasniva na društvu znanja, sistemu vrijednosti i ravnoteži između odgoja i obrazovanja. U srazmjeri tri pomenute karakteristike digitalna kultura ima opravdanje u prilagođavanju visokoškolskog sistema modernim tendencijama društava novog talasa.

Ključne riječi: *digitalna kultura, visokoškolsko obrazovanje, elektronski univerzitet, društvo znanja, sistem obrazovanja, odgoj*

* Srđan Vukadinović, redovni profesor

1. UVOD

Pojava novih tehnologija i informacijskih dostignuća označava novu epohu u razvoju čovjeka i društva. Samim tim, radikalno se mijenja i način ponašanja i cjelokupno čovjekovo bitisanje. Proces pretvaranja sadržaja koji su egzistirali ili koji još uvijek egzistiraju u analognim oblicima ispoljavanja u digitalni sistem omogućavaju razvoj društva na način da više ne postoji geografskih, jezičkih ili drugih prepreka da cjelokupna spoznaja bude dostupna relativno brzo i relativno jeftino. Na taj način povezuju se pojedinci, grupe, lokalne zajednice, regioni, države, narodi i kulture na za ranija razdoblja potpuno nezamisliv ili teško zamisliv način komunikacije [1]. Upoznajući jedni druge, a oni drugi, treće i četvrte u navedenom lancu razvija se toliko potreban komunikacijski dijalog koji razbija mnoge prepreke, nesaglasnosti ili jednostranosti. Niti pojava filma, niti radija, niti televizije nije označila toliko revolucionaran način promjene stila života koliko je to uradila digitalizacija i svi oni sadržaji koji su predmet ispoljavanja kroz digitalnu formu, oblik ili signal.

Digitalna kultura omogućava jedan novi način ne samo promišljanja i djelovanja, već i sigurnosti za nasljeđe, sadržaje, dokumente i kompletnu analognu građu. Ništa više ne postaje tako i toliko nedostupno, skupo da bi se odustalo od potrebnih sadržaja. U tom smislu poseban je odnos između digitalne kulture i visokog obrazovanja, budući da na visokoškolskim institucijama leži ogromna odgovornost za uključivanje mladih ljudi u proces obezbjeđivanja i zadovoljenja njihovog kasnijeg kvaliteta života.

2. OBUHVATNOST DIGITALNE KULTURE

Digitalizacija obuhvata proces koji podrazumijeva pretvaranje jednih signala (sadržaja) u tehnološki druge savremenije i prijemčivije za upotrebu u aktuelnom trenutku. Uz sve to, još i racionalnije i korisnije. Sve sadržaje koji se nalaze u analognim formama i oblicima, a to su uglavnom štampani ili papirnati sadržaji, moguće je digitalizovati i to se radi. Ali ti sadržaji, bez obzira na to što su digitalizovani, ako se nalaze negdje u nekim ladicima i sebično se čuvaju neće moći ostvariti svoju funkciju. Posebno se to odnosi na sadržaje koji su potrebni visokoškolskom obrazovanju. Zbog toga je digitalna kultura nešto što je nezamislivo bez konekcije sa raznim društvenim mrežama.

Ali društvene mreže, a samim tim i digitalizacija, sadrže u sebi jednu veliku opasnost koja se ogleda u njihovim izazovnostima da tražeći jedan sadržaj ili pokušavajući da se on koristi, korisnicima se nudi mnoštvo drugih sadržaja koji mogu skrenuti njihovu pažnju sa glavnog cilja. Učesnici i konstituenti digitalne kulture, u slučaju visokoškolskog obrazovanja studenti, nastavnici, saradnici i istraživači treba da budu svjesni toga rizika i da im takva situacija može prolongirati rok završetka određene obaveze, umjesto da je ubrza, što je i konačni cilj i namjera digitalizacije.

To s jedne strane kao i cjelokupni proces digitalizacije može imati i svoje dobre i svoje loše strane. Dobre su što će se otkriti i spoznati i ono što se nije imala namjera, a to isto može otvoriti neke nove puteve rada i istraživanja, s druge strane, stvoriće se određeno prolongiranje planiranog roka završetka i izrade onoga što se imala namjera [2].

Digitalizacija pruža pregršt mogućnosti, gdje se za vrlo kratko vrijeme može dobiti mnoštvo potrebnih informacija. Naročito je bitno da se te informacije dobiju u što kraćem vremenu kada je ograničeno vrijeme učenja ili istraživanja. Mnogostruke su informacije koje se nalaze u digitalnim oblicima. Informacija je ta koja ljude opredjeljuje da svoje vrijeme, bilo ono radno ili pasivno, kao i mnogo puta svoje neslobodno vrijeme, provedu prelistavajući neke digitalne stranice.¹ Da li neko provodi mnogo ili malo vremena na društvenim mrežama, odnosno u korišćenju onoga što mu pružaju digitalna postignuća relativna je stvar. Svaki pojedinac je različit u ostvarenju svoga studentskog habitusa. Nekome je i za savladavanje materije i ovladavanje njome u analognom obliku potrebno jedno vrijeme, dok je sasvim drugo potrebno nekome trećemu. Zbog toga se mora i treba imati gotovo identičan odnos prema vremenu provedenom za računarom, kao i prema vremenu provedenom za knjigom ili materijalom u analognom obliku. Rijetko kada se postavljalo pitanje da li studenti provode mnogo ili malo vremena za knjigom i da li je to zdravo ili ne.

Digitalni oblici za razliku od analognih pružaju i mogućnost da se nešto spozna o sadržaju rada ili istraživanja, a kroz to i nešto što je zabavno ili popularno, pa čak zadire i u sferu privatnosti. Studenti mogu prije sve-

¹ Da digitalizacija uzima sve više maha u Crnoj Gori može se zaključiti i po činjenici da Facebook profile i stranice ima gotovo polovina stanovništva (300.420). Pri tome su najzastupljeniji korisnici starosne grupe između 18. i 24. godine, što je zapravo studentska populacija.

ga digitalne mreže da koriste malo da uče, a malo i da pronađu neke svoje drugare ili rođake, kao i niz zabavnih i relaksirajućih sadržaja.

3. POZITIVNE/NEGATIVNE STRANE DIGITALNE KULTURE

Mnogi stručnjaci će reći da je digitalna kultura, a tu se prvenstveno misli na društvene mreže, korisna, dok drugi će reći suprotno. Ili da digitalna kultura, odnosno društvene mreže ugrožavaju ljude. O tome postoje razne teorije. Postoje čak i oprečna mišljenja i taj isti hologram kako od strane ljudi koji rade u privatnoj praksi, tako i ljudi koji rade samo u savjetodavnom segmentu ili teorijskom segmentu [3]. Ali jedno jeste zajedničko: svaka tekovina savremenog i modernog društva može se okarakterisati i kao dobra i kao loša [4].

Sve što je stvarano kao civilizacija, kroz hod vremena, ima svoju pozitivnu i svoju negativnu stranu. Ljudi kao savremeni, moderni, pametni i nadasve obrazovani, koriste tu pamet i obrazovanje da sve konzumiraju umjereno.

Digitalna kultura, a pogotovo društvene mreže² pomažu ljudima da lakše završe posao ili savladaju gradivo. A pogotovo im pomaže poslije obaveznog radnog ili učeničko-studentskog vremena da budu raspoložniji i spremniji da završe obavezan posao (studiranje ili rad).

Mjera pozitivnosti u digitalnoj kulturi podrazumijeva razuman odnos prema onome što se nalazi u sadržajima i što se želi spoznati. Svijest o tome da će svijet nastaviti da ide svojim tokom i bez bilo čijeg profila je put ka toj digitalnoj samospoznaji. A to dalje znači svjesnost o tome da lajk ne znači ništa, kao i da se ne mora sve slikati i da se, naprosto, umjesto za *Facebook* ili *Twitter* čovjek veže za čitav nevirtuelni svijet. Na taj način značajnim dijelom će izbjeći „mašinizaciju srca” [5].

4. PRONALAZENJE SKLADA IZMEĐU ZAHTJEVA ZA DIGITALIZACIJOM I OČUVANJA TEMELJNIH ZNANJA

Nove tendencije u evropskom visokoškolskom sistemu promovišu kao jednu od dominantnih paradigmi povećanje broja diplomiranih visokoškolaca u zemljama koje ulaze i šire integracijske procese. U gotovo svim zemljama južnoslovenskog ambijenta broj onih koji završavaju univerzi-

² Društvene mreže, i uopšte digitalni oblici koje najčešće posjećuju stanovnici Crne Gore su: Facebook, Youtube, nakon čega dolaze Google i portali.

tete se u drugoj deceniji trećeg milenijuma kreće na nivou 7–9%. Kvota o kojoj dužnosnici evropskih institucija govore kreće se 20–25% svršenih visokoškolaca u zemljama regije. Međutim ta kvota sama po sebi nije dovoljna u pozicioniranju visokoškolskog sistema kao kvalitetnog i prestižnog. Neophodno je osigurati kvalitetan sistem kroz mnoštvo integrirajućih segmenata. Jedan od njih je i usklađivanje tehnoloških zahtjeva i zahtjeva za prevladavanjem digitalne kulture i očuvanja temeljnih znanja, od kojih su mnoga još uvijek u analognim kulturnim obilježjima.

Oblici digitalne kulture, kao i njena filozofija postojanja, podrazumijevaju da visoko obrazovanje postane dostupno svima, na relativno prihvatljiv i jeftin način. Naravno, to i dalje znači konstituisanje oblika visokoškolskog obrazovanja koji će biti dostupni bilo gdje i u kojem god regionu da su zainteresovani, kao i oslobođeno nekih starosnih graničnih barijera.

U tom smislu je potpuno realno postojanje „elektronskih univerziteta”, gdje se neće mnogo pomjerati iz svoje sobe ili kuće oni koji budu željeli na taj način da steknu visokoškolsko obrazovanje. Osnovni problem koji se postavlja u novim oblicima univerzitetskog postojanja, čija je paradigma „elektronski univerzitet” je kvalitet obrazovanja, odnosno ozbiljnost apsolviranja znanja i način njihovog verifikovanja. Ali digitalna kultura je prije svega odnos svijesti prema potrebi da se obrazuje i stiče znanje, a nikako isključivi poriv da se stekne univerzitetska diploma. U tom smislu je mnogo bitnije u prvom stepenu razvijati društveni ambijent i prilagođavati ga promišljanjima da su neophodna znanja, a ne formalno verifikovanje stečenog statusa, kao i potpuno ovladavanje alatima digitanih tehnologija [6]. Jer alati kojima se ulazi u digitalni svijet sazrijevaće sami po sebi uz lagani vremenski hod, dok će tranzicija svijesti o tome da se cijeni znanje, a ne diploma ići mnogo sporije.

Zbog toga je pronalaženje funkcionalnog sklada između relacija digitalne kulture i kvaliteta visokog obrazovanja ključ problema na koji treba da bude fokusirana posebna pažnja. Na taj način visokoškolsko obrazovanje zadržava kvalitativni dignitet, a nove tehnologije oličene u digitalnoj kulturi imaju svrhu svoga postojanja koja se ogleda u sistemu koji funkcioniše i kao takav daje rezultate [7].

5. ZAKLJUČAK

Djelovanje i funkcionisanje pojedinca i grupa u uslovima digitalne kulture pruža mogućnosti da se za vrlo kratko vrijeme dođe do spoznaja za

koje je prije više desetina godina trebalo mnogo više truda, vremena i novca. Sve informacije koje su potrebne dobijaju se relativno brzo ili odmah. Informacije o bitnim stvarima, o neophodnim podacima, o željenim spoznajama su lako dostupne i relativno su jeftine. Dovoljno je to da digitalna kultura i njene forme ispoljavanja osvajaju svakim danom sve više pristalica i poklonika. Bez obzira na godine, stepen obrazovanja ili mjesto življenja, digitalna kultura je filozofija života koju prihvataju svi. Razumljivo je da će najviše prihvatiti oni kojima je potrebna za obrazovanje i to pogotovo visokoškolsko, uzimajući u obzir obim i konzistentnost znanja koja su akademskim građanima potrebna.

Cjelokupno obrazovanje je osnovni razvojni resurs i potencijal svakog društva. Mjera i rezultat postignuća visokog obrazovanja se cijene kroz kompetencije koje se u tom procesu stvaraju i koje konstituišu društvo u skladu sa razvojnim tendencijama.

Digitalna kultura je posebno značajna i potrebna visokoškolskom sistemu u uslovima globalizacije univerzitetskog obrazovanja u evropskim okvirima. Pomenutu globalizaciju nije moguće ostvariti bez sistema standardizacije, modernizacije, integracije i funkcionalizacije visokoškolskih institucija.

U prihvatanju digitalne kulture kao jednog potpunog novog i drugačijeg stila i načina života mnogo je izazova i dilema. Visokoškolski obrazovni sistem mora pronaći sklad između zahtjeva za modernizacijom i tehnološkim napretkom, kao i klasičnih temeljnih i fundamentalnih znanja. Ne može se i ne smije se dati prednost ni jednom, ni drugom, već se traži harmonizovanje modernizma i tradicije analognog sistema u obrazovanju.

Tehnološki razvoj u liku nove digitalne kulture i napredak u dijelu visokoškolskog obrazovanja su poželjni, ali moraju biti u funkciji dobiti za pojedinca, a ne u funkciji njegovog daljnjeg otuđenja. Akteri u visokobrazovnom procesu nijesu šrafovi mašinerije sa kojima se može upravljati iz jednog centra, već individue koje imaju ispoljenu unutrašnju dimenziju svoga bića. Zbog toga bi bilo dobro apelovati na nosioce tehnološkog razvoja da isti bude u skladu sa potrebama pojedinca i društva, i u tom duhu.

Računa se mora voditi i o modernizaciji i o tradicionalizmu, i o digitalizaciji, ali i očuvanju analognog sistema, jer jedino u tim okolnostima je moguće i zaživljavanje nekih novih formi univerzitetskih jedinica i studiranja na daljinu i kroz cjeloživotno učenje. A sve to da bude efikasno, dostupno i ne mnogo opterećujuće po kućni budžet svakoga ko želi da bude dio toga sistema.

LITERATURA

- [1] Lippmann, Walter: *Javno mnijenje*. – Zagreb, 1997.
- [2] Bennet, Lance: *News: The Politics of Illusion* – London: Longman, 1988.
- [3] Bogart, Leo: *Commercial Culture, The Media System and the Public Interest*. – New York: Oxford University Press, 1995.
- [4] Balle, Francois: *Meć medija*. – Beograd: Clio, 1997.
- [5] Božović, Ratko: Mašinizacija ljudskog srca. – Beograd: „Večernje novosti”, 21. jun 2014. godine.
- [6] Gurevitch, Michael & Bennett, Tony & Woolcott, Janet: *Culture, Society and the Media*. – London: Routledge, 1986.
- [7] Vukadinović, Srđan: Komplementarnost uloge obrazovanja i medija u tranziciji strukturnih segmenata svijesti. – Podgorica: u zborniku *Obrazovanje i mediji* – CANU, ODN knj. 34, 2008.

Srdjan VUKADINOVIC

DIGITAL CULTURE AND HIGHER EDUCATION

Summary

Culture in the broadest sense, a way of life and lifestyle. Lifestyle particular reflex is in and through education. From a cultural code in the sphere of education depends on communication and harmonization of higher education systems in the wider context. Given that culture determines human life, how people think, how they live and how they behave completely determined by the education system and higher education system. The modern world is characterized by an intensive process of continuous change. One of the products of the company 's globalization is the creation of new technological achievements and progress that must be configured. Technological givens to dictate terms social development and progress should go to meet and adapt to them. Certainly oppose. In this code, the lies and the future of the higher education system in each country. Although higher education has always had an international dimension thanks to the students, faculty, projects and conferences which (is) coming from abroad and organization there with digital culture appear completely new possibilities. Through digital culture embodied in the Internet and many social nets creates the opportunity for the establishment and entrenchment of electronic university, with which higher education and learning diploma and become available to an increasing number of stakeholders. In addition to taking steps to transition to electronic universities, traditional universities must not neglect the education that is based on the knowledge society, the system of values and equilibrium between upbringing and education. In proportion to the three aforementioned characteristics of digital culture has fully justified in adjusting to the higher education system with modern trends, a new wave of companies.

Key words: Digital Culture, Higher Education, University of Electronic, Knowledge Society, Education System, Upbringing